

ბაიდეანი, რუსეთი,
უკრაინა და
სამხარეთკავალი

ჭონ ტაფთი

ჭო ბაიდენი, რუსეთი, უკრაინა და საქართველო

ჰონ ტეფტი,
ამერიკის შეერთებული შტატების
ყოფილი ელჩი საქართველოში

19-ის პანდემიით დაზიანებული ქვეყნის ეკონომიკა ღრმა რეცესიაში შევიდა. თეთრ სახლში შესვლისთანავე ბაიდენმა მისი პრიორიტეტები ნათლად დასახა: ეს პანდემიასთან ბრძოლა, კლიმატური ცვლილებების შეჩერება და შეერთებული შტატების ეკონომიკის აღდგენა იყო. პრეზიდენტმა, სახელმწიფო მდივანმა ენტონი ბლინკენმა და თავდაცვის მდივანმა ლოიდ ოსტინმა საგარეო პოლიტიკის ორი ძირითადი მიმართულება გამოყვეს: ამერიკის მეგობრებთან და პარტნიორებთან კავშირების განახლება და ჩინეთის საფრთხისთვის სათანადო ყურადღების მიქცევა. ამ უკანასკნელს ისინი შეერთებული შტატების წინაშე არსებულ უდიდეს საფრთხედ მიიჩნევენ. ეს პრიორიტეტები შესაბამისად იყო ასახული 2021 წლის მარტში გამოქვეყნებულ „ეროვნული უსაფრთხოების გარდამავალ სტრატეგიაში“ და სახელმწიფო მდივნის 2 მარტის გამოსვლაში „საგარეო პოლიტიკა ამერიკელი ხალხისთვის“.

როგორც ყველა ახლადარჩეულმა ადმინისტრაციამ ბაიდენის გუნდმაც მოვალეობის შესრულებამდე სენატის თანხმობა უნდა მიიღოს. კონგრესის ზედა პალატამ უმაღლესი თანამდებობის პირები და მათი მოადგილეები უნდა დაამტკიცოს. ამავე დროს, ადმინისტრაციამ საგარეო პოლიტიკის ძირითადი საკითხების გადახედვა დაიწყო. შესწავლის შედეგები შემდგომ სტრატეგიას და გადამწყვეტილებებს დაედება საფუძვლად. გადაუდებელი საშინაო საქმეებისა და საგარეო პოლიტიკის მწვავე საკითხების სიმრავლის გათვალისწინებით, ანალიტიკოსებსა და მიმომხილველებს შორის გაჩნდა კითხვები იმ დროისა და რესურსების თაობაზე, რომელთა დათმობასაც ახალი ადმინისტრაცია ევრაზიის რეგიონისთვის შეძლებდა.

პირველი მინიშნება 26 იანვარს ბაიდენისა და პუტინის სატელეფონო საუბრის შესახებ გავრცელებული ცნობა იყო. პირველი საუბრის შედეგი ახალი START-ის ხელშეკრულების ხუთი წლით განახლების შესახებ მიღწეული შეთანხმება იყო. ხელშეკრულებას ხელი 2011 წელს პრეზიდენტებმა ობამამ და მედვედევმა მოაწერეს ხელი. მიუხედავად უთანხმოების კერების სიმრავლის, შედარებით ადვილად მიღწეული შეთანხმება მიანიშნებდა ორივე მხარის დაინტერესებას ბირთვული იარაღის სტაბილური პარიტეტის შენარჩუნებაში. სატელეფონო საუბრისას პრეზიდენტმა ბაიდენმა მზადყოფნა გამოთქვა „უსაფრთხოების პოლიტიკისა და შეიარაღებათა კონტროლის საკითხებზე სტრატეგიული სტაბილურობის შენარჩუნებისთვის საჭირო დისკუსიის წარმოებისთვის.“ დღეს ნათელია, რომ ახალი ტექნოლოგიები და შეიარაღება, ჩინეთის სამხედრო პოტენციალის გაძლიერება და ცვალებადი საერთაშორისო სიტუაცია ორივე მხარეს საერთო ენის გამონახვისკენ და არასტაბილურ მსოფლიოში სტაბილურობის შენარჩუნებისკენ უბიძგებს.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ პუტინთან სატელეფონო საუბრისას ბაიდენს რუსეთსა და შეერთებულ შტატებს შორის ურთიერთობაში არსებულ სირთულეებზე საუბრისგანაც არ შეუკავებია თავი. ახლადარჩეულმა პრეზიდენტმა კიდევ ერთხელ გაამახვილა ყურადღება უკრაინის სუვერენიტეტის მხარდაჭერაზე. სიტყვებს მალე საქმეც მოჰყვა, პირველ მარტს თეთრმა სახლმა უკრაინის უსაფრთხოების მხარდაჭერისთვის 125 მილიონი აშშ დოლარის გამოყოფა გამოაცხადა. საუბრისას ბაიდენმა Solar Winds-ზე ჰაკერული თავდასხმაც, ალექსეი ნავალნის მოწამვლის მცდელობაც და მისი დაპატიმრებით გამონწეული საპროტესტო აქციების დარბევაც ახსენა. ბაიდენის ეროვნული უსაფრთხოების მრჩეველმა ჯეიკ სალივანმა განაცხადა, რომ შეერთებული შტატების მთავრობა ყურადღებით აკვირდებოდა Solar Winds-ის უპრეცედენტო კიბერ-თავდასხმის გამოძიებას და მისი შედეგების მიხედვით თეთრი სახლი უმკაცრეს ზომებს მიიღებდა. მოსკოვის კვალის დადასტურების შემთხვევაში საპასუხო ზომების მიზანი რუსეთის დასჯა და მომავალში ანალოგიური თავდასხმების გამორიცხვა იქნება.

ზოგადი მიდგომა, რომელსაც ახალი ადმინისტრაცია მოსკოვს პირდებოდა, ორდონიანია: ერთი მხრივ, მზაობა რუსეთთან დიალოგისთვის იმ საკითხებზე, რომლებიც სტრატეგიულ სტაბილურობას შეუწყობს ხელს და მეორე მხრივ, გულახდილი და პირდაპირი საუბარი იმ პრობლემებზე, რომლებმაც მოსკოვსა და ვაშინ-

გტონს შორის ურთიერთობა ცივი ომის დონეზე დაიყვანეს. რამდენიმე განცხადებაში თეთრმა სახლმა ხაზი გაუსვა, რომ ახალი „გადატვირთვის“ მოლოდინი მოსკოვს არ უნდა ჰქონოდა. ბაიდენის ადმინისტრაციის პირველი ნაბიჯები მიანიშნებს, რომ ამერიკის პოლიტიკა პრინციპების მკაცრად დაცვისა და პრაგმატული სტრატეგიის სინთეზი იქნება.

რამდენად შეძლებს ბაიდენის ადმინისტრაცია რუსეთთან ურთიერთობის გაუმჯობესებას მოსკოვის მიერ უკრაინაში განხორციელებულ სამხედრო აგრესიაზე და პუტინის რეჟიმის რეპრესიული ხასიათის გაძლიერებაზე საუბრის პარალელურად? ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა დღეს არავის შეუძლია. პუტინის რუსეთის შესაკავებლად ბაიდენსა და მის გუნდს დიდი ძალისხმევის განევა დასჭირდებათ. ნავალნის მკვლელობის მცდელობით გამოწვეულ დასავლეთის კრიტიკას რუსეთის ლიდერმა კონტრშეტევით უპასუხა. პრეზიდენტ მაკრონთან საუბარში პუტინმა ნავალნის მიერ საკუთარი თავის მოწამვლაც არ გამორიცხა. ნავალნის დაპატიმრებით გამოწვეული საპროტესტო აქციები კრემლმა დასავლეთის რუსეთის საშინაო პოლიტიკაში ჩარევის მცდელობად შეაფასა. ამავე დროს, რუსეთი არ წყვეტს ამერიკულ კომპანიებსა და სახელმწიფო სტრუქტურებზე კიბერ-შეტევებს. ასეთი ქცევის ერთადერთი შედეგი ის ზეპარტიული კონსენსუსია, რომელიც ვაშინგტონში რუსეთის და სხვა აგრესიული ძალების წინააღმდეგ გასატარებელ მკაცრ საპასუხო ზომებზე ჩამოყალიბდა.

რა ადგილს დაიკავებენ საქართველო, უკრაინა და რუსეთის სხვა მეზობელი ქვეყნები ბაიდენისა და ბლინკენის საგარეო პოლიტიკის პრიორიტეტებში? პუტინთან პირველივე საუბრისას უკრაინის სუვერენიტეტზე ყურადღების გამახვილება მიანიშნებს, რომ პრეზიდენტი და მისი გუნდი არ აპირებენ კრემლის მიერ მეზობლების აგრესიაზე თვალის დახუჭვას. ექსპერტთა ნაწილი ვარაუდობს, რომ ბაიდენის ადმინისტრაცია მეტ ყურადღებას დაუთმობს რუსეთის დონბასიდან გასვლის დაჩქარებას. ობამას ადმინისტრაციისგან განსხვავებით ბაიდენის გუნდს ბევრად კომპლექსური ვითარება ხვდება: რუსეთი მის „ახლო სამეზობლოს“ კვლავ ექსკლუზიური გავლენის სფეროდ აცხადებს, სამხრეთ კავკასიაში თურქეთი აქტიურობს, ხოლო ჩინეთი რეგიონში ეკონომიკურ მოთამაშედ თავის დამკვიდრებას ცდილობს. ბაიდენის უკრაინასა და საქართველოსთან ურთიერთობის წარსული გამოცდილება შესაძლოა მისი მომავალი მიდგომების მანიშნებელი იყოს.

* * *

ბაიდენს და მის სახელმწიფო მდივანს, ენტონი ბლინკენს, საქართველოსთან, უკრაინასთან, შავი ზღვის რეგიონთან და სამხრეთ კავკასიასთან ურთიერთობის მდიდარი გამოცდილება აქვთ. მათ ზურგს საქართველოსა და უკრაინაში განხორციელებული ბევრი ოფიციალური ვიზიტი და ამ ქვეყნების სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის მხარდაჭერისთვის განეული ძალისხმევა უმაგრებთ. ბაიდენმა არაერთხელ უარყო ის პრინციპი, რომლის თანახმად რუსეთი მეზობელ ქვეყნებს საკუთარი გავლენის ექსკლუზიურ ზონად აცხადებს. ის ცნობილია როგორც საქართველოსა და უკრაინის უსაფრთხოებისა და პოლიტიკის ევროპულ სტრუქტურებში ინტეგრაციის მხარდამჭერი.

ბაიდენისა და ბლინკენისთვის კარგადაა ნაცნობი რუსეთის მიერ საქართველოსა (2008 წელს) და უკრაინის (2014 წელს) წინააღმდეგ განხორციელებული სამხედრო აგრესიები, რომლებიც მათ ერთხმად დაგმეს. საერთო პოზიცია ჰქონდათ მათ ამ ქვეყნებში კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლისა და დემოკრატიული ინსტიტუტების მხარდაჭერის კუთხითაც. უკრაინისა და საქართველოს ლიდერებთან საუბრისას მათ ორმხრივი ურთიერთობებში „მკაცრი სიყვარულის“ ცნება შეიტანეს, რაც ეკონომიკურ განვითარებასთან ერთად დიდ მნიშვნელობას დემოკრატიულ პრინციპებზე დაფუძნებული სახელმწიფოს აშენებას ანიჭებს. უკრაინისთვის ფინანსური დახმარების განევის წინაპირობა ანტი-კორუფციული ზომების გატარება იქნება. ბაიდენის ადმინისტრაციისგან მოსალოდნელია დახმარება რუსეთის აგრესიის შესაკავებლად საჭირო რესურსების დახმარების კუთხით. ვაშინგტონი დიდი ალბათობით იაქტიურებს დემოკრატიული ინსტიტუტების განვითარების, კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლისა და კანონის უზენაესობის საკითხებში.

რეგიონის პრობლემებთან შეხება ბაიდენს ჯერ კიდევ სენატორობისას ჰქონდა. სენატის საგარეო ურთიერთობების წევრობისას და ამ კომიტეტის თავმჯდომარეობისას მომავალი პრეზიდენტი ევრაზიის კონტინენტის ბევრ ქვეყანაში ჩავიდა. 2008 წლის აგვისტოში, ცეცხლის შეწყვეტის შეთანხმების ხელმოწერიდან რამდენიმე დღეში, ბაიდენი, სხვა ქვეყნების რამდენიმე ლიდერის მსგავსად, საქართველოს მხარდასაჭერად თბილისში ჩავიდა. სწორედ ამ ვიზიტისას დაპირდა ბაიდენი საქართველოს მთავრობას საქართველოს ეკონომიკის სტაბილიზაციისა და აღდგენისთვის 1 მილიარდი აშშ დოლარის ოდენობის დახმარების გამოყოფას. მან

დადო პირობა, რომ ყველაფერს გააკეთებდა რათა ბუშის ადმინისტრაციას „რუსული სამხედრო აგრესიის შედეგად დაზარალებული საქართველოს მოსახლეობისთვის ქვეყნის აღდგენის და დემოკრატიული ინსტიტუტების შენარჩუნებისთვის“ საჭირო დახმარება გამოეყო.

ბაიდენის ვიზიტიდან ერთი კვირის შემდეგ თბილისს სენატის საგარეო ურთიერთობების კომიტეტის წევრი, რესპუბლიკელი სენატორი, რიჩარდ ლუგარი ესტუმრა და საქართველოს მთავრობას დახმარების საგანგებო პაკეტის მიღებისთვის მხარდაჭერა აღუთქვა. ვაშინგტონმა სწრაფად იმოქმედა. სახელმწიფო მდივანმა კონდოლიზა რაისმა დახმარების განცხადებას დააწყვიტა 3 სექტემბერს გამოაცხადა. ასეთი სწრაფი მოქმედება ბაიდენისა და ლუგარის მიერ მოპოვებული ზეპარტიული მხარდაჭერის დამსახურება იყო.

ბაიდენის რეგიონისადმი დათმობილი ყურადღება გაიზარდა მის მიერ ვიცე-პრეზიდენტის მოვალეობის შესრულების დაწყების შემდეგ. 2009 წლის ივლისში, ობამას პირველი საპრეზიდენტო ვადის დასაწყისში, ის საქართველოსა და უკრაინას ეწვია. მისი ჩამოსვლის მიზანი ორივე ქვეყნის მთავრობისა და ხალხის ახალი ადმინისტრაციის მხარდაჭერაში დარწმუნება იყო. რეგიონულ ტურნეს წინ უსწრებდა ობამას ვიზიტი მოსკოვში, ვიცე-პრეზიდენტის მეზობელ ქვეყნებში გადაადგილებას ხაზი უნდა გაესვა, რომ აღმოსავლეთ ევროპაში ვაშინგტონი „გადატვირთვის“ პოლიტიკით არ შემოიფარგლებოდა. უკრაინისა და საქართველოს პარლამენტებში სიტყვით გამოსვლისას ბაიდენმა განაცხადა, რომ მან და პრეზიდენტმა ობამამ მათი ვიზიტები ერთდროულად დაგეგმეს.

უკრაინაში ბაიდენის ქვეყნის პოლიტიკურ ლიდერებს, პრეზიდენტ იუშჩენკოს, პრემიერ-მინისტრ იულია ტიმოშენკოს, პარლამენტის სპიკერ ვოლოდიმირ ლიტვინს, „რეგიონების პარტიის“ ლიდერს ვიქტორ იანუკოვიჩს და არსენი იაცენიუკს, რადას ყოფილ სპიკერს შეხვდა. „ნარინჯისფერი რევოლუციიდან“ ოთხი წლის შემდეგ ქვეყანა პოლიტიკურ დესტაბილიზაციას განიცდიდა, მძიმე მდგომარეობაში იყო უკრაინის ეკონომიკა. ბაიდენის რადაში გამოსვლა პირდაპირობით გამოირჩეოდა. მან უკრაინის დამოუკიდებლობის „მამა“, ტარას შევჩენკო ახსენა და წარმოიდგინა, თუ რას გააკეთებდა ის ანალოგიურ ვითარებაში:

„რატომ ვერ აჩვენებს უკრაინის მთავრობა მისი ხალხის მსგავს მონიჭებულობას, რატომ ვერ აგებინებენ პოლიტიკური ლიდერები ერთმანეთს სათქმელს, რამაც პოლიტიკური პროცესი ჩიხში შეიყვანა და მძიმე ეკონომიკურ მდგომარეობას კიდევ უფრო ამძიმებს... ჩემი მოკრძალებული აზრით, უკრაინა ისტორიულ გამოცდილებას უნდა დაეყრდნოს. ინვესტიციას, რომელიც ეკონომიკური განვითარების მამოძრავებელი ძალაა, სტაბილური, გამჭვირვალე და მშვიდი გარემოს უზრუნველყოფა სჭირდება. ამის მიღწევის ერთადერთი გზა ეფექტური და ანგარიშვალდებული მთავრობაა.“

უკრაინიდან ბაიდენი საქართველოში გაემგზავრა, სადაც პრეზიდენტ სააკაშვილს, მთავრობისა და ოპოზიციის წარმომადგენლებს შეხვდა. ქართველი ხალხისადმი მისი გზავნილი მკაფიო იყო:

„აქ ამერიკის შეერთებული შტატების სახელით მარტივი და გასაგები გზავნილით ჩამოვედი: ჩვენ, შეერთებული შტატები, თქვენ გვერდზე ვართ უსაფრთხო, თავისუფალი და დემოკრატიული, კვლავ გაერთიანებული საქართველოსკენ მიმავალ გზაზე.“

ბაიდენმა რუსეთს აგვისტოს ომის შემდეგ ოკუპირებული ტერიტორიებიდან ჯარის გაყვანისკენ მოუწოდა. მან ხაზი გაუსვა, რომ შეერთებული შტატები ოკუპირებულ აფხაზეთსა და სამხრეთ ოსეთს დამოუკიდებელ ქვეყნებად არასდროს აღიარებდა. ამ შემთხვევაშიც ბაიდენის გზავნილი მარტივად გასაგები და პირდაპირი იყო. ვაშინგტონი მხარს უჭერდა საქართველოს დამოუკიდებლობას, ნატო-სა და ევროკავშირში ინტეგრაციისკენ მიმავალ გზას, მაგრამ ამ მხარდაჭერის წინაპირობა დემოკრატიული მმართველობა და კანონის უზენაესობა იყო.

ბაიდენი უკრაინაში ვიქტორ იანუკოვიჩის მმართველობის პერიოდში არ ჩასულა. კორუფცია და ადამიანი უფლებების მუდმივი დარღვევები ობამა-ბაიდენის ადმინისტრაციას იანუკოვიჩის გუნდისადმი კრიტიკულ დამოკიდებულებას აძლიერებდა. ვაშინგტონისთვის გარდამტეხი მომენტი ოპოზიციის ლიდერის, იულია ტიმოშენკოს გასამართლება დაპატიმრება აღმოჩნდა. როცა 2014 წლის „ღირსების რევოლუციას“ იანუკოვიჩის რუსეთში გაქცევა, პუტინის მიერ ყირიმის უკანონო ანექსია და აღმოსავლეთ უკრაინაში დაწყებული

სამხედრო ინტერვენცია მოჰყვა, ბაიდენი ძალისხმევას არ იშურებდა, რათა კრემლს მისი აგრესიული ქმედებისთვის მაქსიმალურად ძვირი ფასი გადაეხადა. „ნიუ-იორკ თაიმსის“ თანახმად, ბაიდენი ობამას უკრაინისთვის შეიარაღების მიწოდებაზე დათანხმებას ცდილობდა. პრეზიდენტისგან უარის მიღების შემდეგ ბაიდენი უკრაინაში ჩადის. მას უკრაინის ლიდერებისთვის შეერთებული შტატების თავშესაფარებული პოზიცია უნდა გაეცნო.

2014 წელს ბაიდენი უკრაინაში სამ ვიზიტს განახორციელებს, პირველი ვიზიტი აპრილში შედგა. ის შეეცადა შეეფასებინა უკრაინაში მიმდინარე ცვლილებების შედეგები და დაეფიქსირებინა ვაშინგტონის პოზიცია რუსეთის მიერ ყირიმის ანექსიის საკითხზე. მან ახალ რადას განუცხადა, რომ მათ უნდა ებრძოლათ იმ იდეალებისთვის, რომლებმაც ისინი ძალაუფლებაში მოიყვანა და კიდევ ერთხელ გაუსვა ხაზი კორუფციისგან თავისუფალი, დემოკრატიული მმართველობის მნიშვნელობას:

„თქვენ უნდა ებრძოლოთ თქვენი სისტემისთვის ენდემური კორუფციის სიმსივნეს... თქვენ გჭირდებათ სასამართლო სისტემა, რომელსაც არა მარტო თქვენ, არამედ დანარჩენი მსოფლიოც დამოუკიდებლად და სამართლიანად ჩათვლის.“

2014 წლის ივლისში ბაიდენი ახლად არჩეული პრეზიდენტის, პეტრო პოროშენკოს ინაუგურაციას ესწრება. მედიის ცნობით, ვიცე-პრეზიდენტი პოროშენკოს კორუფციასთან ბრძოლის დაწყებისკენ მოუწოდებდა, როგორც ხელისუფლებაში, ისე ბიზნესში, განსაკუთრებით კი ენერჯო სექტორში. ანალოგიური მნიშვნელობა ენიჭებოდა დამოუკიდებელი სასამართლოს შექმნას, რომელიც კანონის უზენაესობის დაცვას შეძლებდა. „ნიუ-იორკ თაიმსის“ მიერ მოყვანილი ციტატის თანახმად ბაიდენმა პოროშენკოს უთხრა: „თოვლზე თეთრები უნდა იყოს, წინააღმდეგ შემთხვევაში მსოფლიო თქვენ მიგატოვებთ.“ 2015 წელს შეერთებულმა შტატებმა, ევროკავშირმა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა პოროშენკოს კორუმპირებული გენერალური პროკურორის, ვიქტორ შოკინის, გადაყენება მოსთხოვეს. ვაშინგტონისა და ბრიუსელის მხარდაჭერითა და თანხმობით, სავალუტო ფონდმა კორუმპირებული ჩინოვნიკის გადაყენება უკრაინისთვის გამოსაყოფი 1 მილიარდი დოლარის კრედიტის წინაპირობად გამოაცხადა. შოკინი ჩანაცვლეს.

2017 წლის იანვარში კიევში გამოსამშვიდობებელი ვიზიტით ყოფნისას ბაიდენმა კიდევ ერთხელ შეახსენა უკრაინელებს შეერთებული შტატების მხარდაჭერის ორი ძირითადი მიმართულება, რუსეთის აგრესიასთან გასამკლავებლად საჭირო დახმარება და ფუნდამენტური რეფორმების გატარების აუცილებლობა:

„თქვენ იბრძვით როგორც კორუფციის ვირუსის წინააღმდეგ, რომელიც აგრძელებს უკრაინის ღრღნას შიგნიდან, ისე კრემლის აგრესიის წინააღმდეგ, რომელიც ქვეყანას გარედან ემუქრება.“

ბაიდენის გზავნილის თანამიმდევრულობა თვალშისაცემი იყო.

* * *

ბაიდენს შავი ზღვისა და კავკასიის რეგიონთან პირადი და ძლიერი კავშირები აქვს. ის ამ რეგიონებს ყველა მის წინამორბედ პრეზიდენტზე უკეთესად იცნობს. ამავე დროს, უნდა აღინიშნოს, რომ რეგიონში მიმდინარე პროცესების დინამიკა, უკანასკნელი 4 წლის განმავლობაში მნიშვნელოვნად შეიცვალა. კოვიდ-19-ის პანდემიამ ყველა ქვეყნის პრობლემები გაამწვავა. არ წყდება ომი. დონბასში მიმდინარე საომარი მოქმედებები უკრაინის სუვერენიტეტს ასუსტებს. ცხინვალში შექმნილი რეჟიმის ხელით კრემლი აგრძელებს საქართველოს ტერიტორიის „მცოცავ ოკუპაციას“. თუმცა ბოლო წლების ყველაზე მასშტაბური მოვლენა 2020 წლის შემოდგომაზე ამერბაიჯანსა და სომხეთს შორის დაწყებული ომი იყო. ყარაბაღში რუსეთისა და თურქეთის შეიარაღებული ძალები გამოჩნდნენ, შეიცვალა რეგიონის პოლიტიკური და ეკონომიკური კონფიგურაცია.

ახალი ადმინისტრაციის საქართველოსა და უკრაინაზე გავლენას დრო აჩვენებს. ახლავე შეიძლება ითქვას, რომ რუსეთის ექსპანსიის წინააღმდეგ მიმართული ძალისხმევა, კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლა და დემოკრატიული ინსტიტუტების ჩამოყალიბება ბაიდენის დღის წესრიგში პრიორიტეტულ ადგილებს ინარჩუნებენ. დემოკრატია და კანონის უზენაესობა კითხვის ნიშნის ქვეშ დგას როგორც უკრაინაში, ისე საქართველოში.

გრძელდება ომი დონბასის რეგიონში. 2020 წლის ივლისში შეთანხმებული ცეცხლის შეწყვეტის ხელშეკრულება ბოლო პერიოდში გახშირებული ინციდენტებით ირღვევა. კონფლიქტს 13 ათასამდე ადამიანი შეეწირა. 2015 წლის თებერვალში ხელმოწერილი „მინსკი II“-ს იმპლემენტაცია ჩიხში შევიდა. შეეცდება თუ არა ახალი ადმინისტრაცია გერმანიასა და საფრანგეთის დათანხმებას „ნორმანდიის ჯგუფის“ მიერ მუშაობის განახლებაზე? როგორი ურთიერთობა ექნება ბაიდენს ზელენსკისთან? რუსეთის ოკუპაციის გარდა, უკრაინას ათწლეულების მანძილზე ჩამოყალიბებული პრობლემების გადაჭრა უწევს. ეს აღვირახსნილი კორუფცია და იმ ოლიგარქების მოქმედებაა, რომლებიც მათი ქვეყნის ინტერესებს მათ კერძო ინტერესებზე უკან აყენებენ. მნიშვნელოვანი დემოკრატიული რეფორმები კვლავაც არ გატარებულა, კვლავაც კორუფციით მოცულია სასამართლო და სამართალდამცავი სისტემები.

უკრაინასთან შედარებით წარმომადგენლობითი დემოკრატიის განვითარებისთვის უფრო მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა საქართველოში. მიუხედავად ამისა, სახეზეა მძაფრი პოლარიზაცია. 2019 წლის ივნისში ოლიგარქ ბიძინა ივანიშვილის მიერ დაარსებულმა მმართველმა პარტიამ, „ქართულმა ოცნებამ“, ოპოზიციასთან პოლიტიკურ კომპრომისს მიაღწია. ოპოზიციის წამყვანი ძალა „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობაა“. შეთანხმების თანახმად, რომლის მიღწევაში შუამავლების ფუნქცია შეერთებულმა შტატებმა და ევროკავშირმა შეასრულეს, გაიზარდა საპარლამენტო საარჩევნო სისტემის პროპორციული და წარმომადგენლობითი ხასიათი. 2020 წლის სექტემბერში და ოქტომბერში გამართულ საპარლამენტო არჩევნებში ხმათა უმრავლესობა „ქართულმა ოცნებამ“ მოიპოვა. დასავლეთის მივლენილმა დამკვირვებლებმა აღნიშნეს დარღვევები ხმების დათვლის პროცესში, ამომრჩევლების მოსყიდვისა და დაშინების ფაქტები, მთავრობის მიერ ადმინისტრაციული რესურსის გამოყენება, თუმცა არჩევნების შედეგები აღიარეს.

მიუხედავად ამისა, ოპოზიციამ არჩევნების შედეგები არ მიიღო და პარლამენტში მოპოვებული ადგილების დაკავებაზე უარი განაცხადა. დასავლეთის წარმომადგენლებმა ოპოზიციას მანდატებით სარგებლობისკენ და პოლიტიკური ბრძოლის პარლამენტში გადატანისკენ მოუწოდეს. განახლდა მოლაპარაკებები, თუმცა პოლიტიკური დაპირისპირება ჯერ კიდევ მძაფრია. საქართველოს მიერ დამოუკიდებლობის დაბრუნების შემდეგ გასული 30 წლის განმავლობაში შეერთებულმა შტატებმა ამ ქვეყანაში მნიშვნელოვანი პოლიტიკური და ფინანსური ინვესტიცია განახორციელეს. ეს ვაშინგტონს საქართველოს პოლიტიკური ჩიხიდან გამოყვანისთვის საჭირო კომპრომისის მისაღწევად აუცილებელ ბერკეტებს აძლევს. მიზანი დემოკრატიული სისტემის შექმნაა, ისეთი სისტემის, რომელშიც არჩევნები სამართლიანად, ამომრჩეველთა დაშინების გარეშე ტარდება, რომელშიც პარტიები არა პიროვნებების, არამედ იდეებისა და ინტერესების გარშემო ყალიბდება, რომელშიც იცვლება მმართველი ძალა, ხოლო უთანხმოებები პოლიტიკური კონფრონტაციის ნაცვლად მოლაპარაკებებითა და დებატებით წყდება. როგორც „ვაშინგტონ პოსტი“ წერდა, საქართველოს პოლიტიკური პარტიები „კომპრომისს, ტოლერანტობას და ძალაუფლების დაყოფას უნდა შეეგუონ.“

* * *

უკრაინისა და საქართველოსადმი მხარდაჭერა ამერიკელი ხალხის ზეპარტიულ, ფართო საზოგადოებრივ კონსენსუსს ეფუძნება, რომელსაც ამ ქვეყნების მიერ დამოუკიდებელი და დემოკრატიული მომავლის შექმნის, ეკონომიკისა და ცხოვრების დონის გამოსწორებისთვის განუვლი ძალისხმევა იწვევს. ეს კონსენსუსი მნიშვნელოვანი არა მარტო ვაშინგტონის მიერ ამ ქვეყნებისთვის განუვლი ფინანსური და სამხედრო დახმარებისთვისაა. თუმცა ეს ასევე მნიშვნელოვანია პოლიტიკური და მორალური მხარდაჭერისთვის, რომელიც ამ ქვეყნებს რუსეთის ექსპანსიისთვის წინააღმდეგობის გასაწევად სჭირდებათ. უკრაინა და საქართველო დასავლეთის პოლიტიკურ და სამხედრო სისტემაში ინტეგრაციისკენ მიისწრაფვიან, დემოკრატიული პრაქტიკის გამოსწორებას კრიტიკული მნიშვნელობა ექნება ამ მიზნების მისაღწევად.

2021 წლის მარტში გამოქვეყნებულ „ეროვნული უსაფრთხოების გარდამავალ სტრატეგიაში“ ბაიდენი აღნიშნავს:

„მტკიცედ მჯერა, რომ დემოკრატია თავისუფლების, კეთილდღეობის, მშვიდობისა და ღირსეული ცხოვრების გასაღებია. ახლა უნდა დავამტკიცოთ, რომ დემოკრატია სიკეთის მომტანია როგორც ამერიკელებისთვის, ისე მსოფლიოს სხვა ქვეყნების მოქალაქეებისთვისაც.“

სახელმწიფო მდივანმა ბლინკენმა დემოკრატიულ განახლებას შეერთებული შტატების საგარეო პოლიტიკის რვა პრიორიტეტს შორის მესამე ადგილი მიანიჭა. მას მხოლოდ კოვიდ-19-ის დამარცხება და პანდემიით გამოწვეული ეკონომიკური კრიზისის დაძლევა უსწრებს წინ. ბაიდენის ადმინისტრაცია გააგრძელებს საქართველოსა და უკრაინის მხარდაჭერას, თუმცა თავისი წილი პასუხისმგებლობა ამ ქვეყნებსაც გააჩნიათ. ეს მდგრადი დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და კანონის უზენაესობაზე დაფუძნებული მმართველობის სისტემის შექმნის პასუხისმგებლობაა.

„ფრიდომ ჰაუსის“ 2021 წლის მოხსენებაში საქართველო და უკრაინა „ნაწილობრივ თავისუფალი“ ქვეყნების კატეგორიაში შედიან. საკუთარი ისტორიული გამოცდილებიდან გამომდინარე, ამერიკელებმა იციან, რომ დემოკრატიული ინსტიტუტების მშენებლობა მუდმივი პროცესია და მისი უკან შექცევა ნებისმიერ დროს არის მოსალოდნელი. ამერიკის კონსტიტუციის პრეამბულაში მკაფიოდ არის განმარტებული, რომ ქვეყნის მიზანი „უფრო სრულყოფილი ერთობის ჩამოყალიბებაა“, ნაგულისხმევია დემოკრატიის დაცვისთვის საჭირო მუდმივ ძალისხმევას. ბაიდენმა და ბლინკენმა ეს კარგად იციან. როგორც თეთრი სახლი, ისე კონგრესი საქართველოს და უკრაინის პოლიტიკური ხელმძღვანელობისგან პროგრესს ელიან, დემოკრატიის უკუსვლას ცალსახად ნეგატიური რეაქცია მოჰყვება.

2015 წლის 15 დეკემბერს უკრაინის რადაში წარმოთქმულ სიტყვაში ბაიდენმა პარლამენტის წევრებს „ღირსების რევოლუციის“ იდეალების შესაბამისი ქცევისკენ მოუწოდა. უკრაინელ დეპუტატებს მან ირლანდიელი საზოგადო მოღვაწისა და ფილოსოფოსის, ედმონდ ბერკის, 1774 წლის საპარლამენტო გამოსვლის სიტყვები მოუყვანა:

„პარლამენტი სათათბირო თავყრილობაა, რომლის ერთადერთი მიზანი მთელი ერის ინტერესების დაცვაა. ისეთი ინტერესების დაცვა, რომელიც არა კერძო, არამედ საჯარო ინტერესია, საჯარო სიკეთის მომტანია.“

ბაიდენმა უკრაინელ დეპუტატებს პირდაპირ უთხრა, რომ ისინიც ამ სტანდარტით განისჯებოდნენ:

„თქვენი მოსამართლე თქვენი შვილიშვილები და შვილთაშვილები, თქვენი მემკვიდრეობა იქნება. ისინი განსჯიან აღმოაჩნდა თუ არა თითოეულ თქვენთაგანს მორალური გამბედაობა საჯარო ინტერესი საკუთარი ინტერესის უკან დაეყენებინა. ეს ყველაფერი მხოლოდ თქვენ ხელგეწიფებათ. თქვენ შეგიძლიათ ამ ერის ისტორიული ტრადიქტორია მეტი სამართლიანობისა და უკრაინელი ხალხისთვის მეტი შესაძლებლობებისკენ გადახაროთ. ამის გაკეთება ახლავე შეგიძლიათ.“

ხუთი წლის შემდეგ ეს სიტყვები ძალაშია როგორც უკრაინის, ისე საქართველოს შემთხვევაში. ამ სიტყვებში იგივე აზრი დევს, რომელსაც ბაიდენი საკუთარ თანამემამულეებს დემოკრატიისა და სამართლიანობის შესახებ უზიარებდა. შესაბამის მოქმედებას ელის ის უკრაინისა და საქართველოსგანაც.

6 მარტი, 2021

